

Tekst: Jona 2, 12 mei 2018

Lieve mensen,

Niet eerder klonk een laatste fluitsignaal zo als afgelopen woensdag. Nooit eerder vielen de Ajaxieden zo voorover op de groene grasmatten. Niet eerder viel zo beslissend het lot op Jona en om even later met een van-je-1-2-3 gelijknamig in de blauwe zee gejonast te worden.

Beide zijn uitgeschakeld, Ajax en Jona. Beide hebben verloren. Beide? Jona ook? Ja, als je het van de buitenkant bekijkt, vanuit het perspectief van winnen of verliezen, dan zeker. Maar we zien noch weten alles van de buitenkant. Jona en Ajax, beide namen verweven met het goddelijke, Jona de duif als beeld van de Heilige Geest, en Ajax is de naam van een Griekse held. Eerst die Griekse held. Eigenlijk waren er twee Griekse helden die Ajax heetten in de [Griekse mythologie](#), een vader en een zoon. Zij komen voor in de verhalen over de [Trojaanse Oorlog](#). De grote Ajax was gedeeltelijk onsterfelijk, dit kwam doordat hij de halfgod [Herakles](#) eens had geholpen. Als dank mocht hij daarna een wens doen. En hij wenste dat [Zeus](#) zijn zoontje Ajax onsterfelijk zou maken. De kleine Ajax werd gedeeltelijk onsterfelijk. De grote en de kleine Ajax zijn sterke strijders in de oorlog, maar beide zijn ze uiteindelijk ook verliezers: de een stort zich in zijn eigen zwaard en de ander vergrijpt zich aan een zieneres en wordt daarna als straf door de godin Athene de zee ingegooid, waar hij verdrinkt.

En daarmee komen we bij Jona, wordt die niet ook verdrongen door zijn God? Ja, zo lijkt het aan de buitenkant wel te gaan. De manschappen aan boord weten niet beter dan dat deze Hebreëer, deze vreemdeling, in zijn zeemansgraf ten onder gaat net als Ajax. Dat is zijn lot.

Het lot, pur, valt op hem, en we denken, dat is toeval, dit is zijn noodlot. Maar net als in het verhaal van Esther, is dat schijn. Want zoals Esther letterlijk betekent, *ik die verborgen ben*, zo is er in het verhaal van Jona ook nog iets dat in het verborgene de regie voert over zijn leven. Dat zagen we bij Jozef, bij Esther en dat zien we nu ook bij Jona de Duif. Wat voor de buitenwereld en buitenkant lot is, is in de diepste binnenkant, in wezen, mysterie. Een wonder.

We kunnen het gewaar worden in ons leven als we wat hier verteld wordt weerspiegeld zien in ons eigen leven. Ik kom daar straks op terug.

Wij die het verhaal kennen, weten dat het in het verhaal volgens een verborgen regie gaat, en dat het daarom anders gaat dan de bemanning en Jona zelf denken. Zoals het in Ester anders gaat dan Haman denkt en hoopt, zoals het anders gaat met Jozef, anders dan zijn broers en vader en moeder dachten, zoals het anders gaat dan atheïsten denken, die dat God dood is... Aan de binnenkant gaat het anders...

God roept Jona voor een tweede keer, roepen is nu terugroepen. En zoals Jona geroepen wordt, zo wordt ook de mensheid geroepen en teruggeroepen: weet je van je oorsprong, weet je van het ware leven en de werkelijke bedoeling ervan? Weet je dat de aarde je moeder is? Weet je dat je goed op je moeder moet passen, haar moet eren in plaats van begeren? Weet je dat God de Vader is die ons leven in de Heilige Geest scheidt en schenkt? En dat die ondergedoken is als wij denken dat we door ontwikkeling het leven naar onze hand kunnen zetten?

Dat leren we als we inzien wat de Bijbel ons met Jona vertelt, welke spiegel het verhaal van Jona ons voorhoudt. Het verhaal wijst ons de weg naar dat inzicht toe. De duif, de geest van het heilige, die vliegt – zoals duiven eigen is, zonder dat ze zich daar zelf van bewust zijn - terug naar huis, naar thuis, volgens Gods opdracht.

Als Jona in zee is gejonast, maakt het verhaal een verrassende wending. In zee wacht een grote verrassing, een *gadool dag*, een grote vis, geen walvis, maar een grote. Door Jona's God gestuurd. Zoals wij een ambulance of brandweer inzetten, zo laat God een grote vis uitrukken om Jona op te vissen, niet uit, maar juist in het water... Terwijl Jona stuurloos in zee dobberde is er een regisseur in het verhaal. En zo vist een grote vis de kleine duif in het water op.

Het gaat hier net als in de wereld van de sprookjes, waarin Roodkapje verdwijnt in de ingewanden van de wolf. En zoals kinderen ergens van binnen wel weten dat het goed komt met Roodkapje, zo weet de gelovige dat Jona gered wordt. De God van Israël zorgt voor Jona in de vis, want die God zoekt wie verloren dreigt te gaan en vergeeft wie berouw heeft.

Jona sterft, zo lijkt het, een zeemansgraf, maar het blijkt anders te gaan. In zee – beeld van de tijd - heeft God iets voorbereid waar wij geen weet van hebben – de grote vis.

De onderwereld van de zee, waar de grote vis Jona opslokt, is beeld van de onderwereld in het binnenste van de mens, waar de wetten van tijd en ruimte verdwenen zijn, waar we onszelf als tijdloos ervaren. Wij mensen hebben een leeftijd en een zielstijd. Die laatste tijd, die zie je bij oude mensen en bij jonge kinderen op hun gezicht weerschijnen. Ze zijn tien maar ook tachtig, ze zijn tachtig maar ook tien.

In dat binnenste in ons is ook de afgrond, de diepte, de peilloze bodem, het niets. De val in die tomeloze diepte en leegte, in de onderwereld, de schoot van het dodenrijk doet Jona het uitroepen in benauwdheid. Daar ervaart hij duisternis en daar richt hij zijn blik, zijn bewustzijn, op Gods heilige tempel. *Jona bidt tot de Ene zijn God*, staat er. Jona heeft niks meer in te brengen en dan, in die nood, leent hij de taal van de Psalmist en dan pas vindt hij ook eigen taal.

Watervloed omringt hem en golven slaan over hem. Hij dreigt te verzuipen. *Zeewier of riet was om mijn hoof gebonden*. Wat betekent dat, dat zeewier of dat riet? Toen ik dat opzocht, ontdekte ik iets verrassends. Het woord voor zeewier is *soef*. Dat betekent naast riet of zeewier, zo bleek, ook nog iets anders: einde. Om Jona heen, in Jona's hart, voelt hij het einde naderen. Nog even en het is voorbij. Vanuit menselijke ogen gezien kan niets hem nu meer redden, Jona's angst overspoelt hem.

In het verborgene, zo vertellen de verhalen van de bijbel, loopt het anders. Als Mozes met het volk vlucht en voor de Schelfzee staat, staan zij voor een zee die eigenlijk ook zee van het einde heet, *jam soef*. Jona de Hebreëer ervaart, net als Mozes en Israël, met zijn verstand het einde, maar in het verborgene, in de wereld van de vis, daar gelden andere wetten, daar is ons einde niet Gods einde. En dat weten kunnen wij net als Jona biddend en gelovend in nood ervaren, gewaar worden... in de diepte en benauwdheid ervaart de mens dat er een mysterie en wonder gebeurt, dat God ons optilt en redt, uit die nood doet

opklimmen. Als Jona drie dagen en drie nachten in de vis heeft gezeten, spuwt deze op aandringen van God hem uit, op het droge. Als Jezus, de nieuwe Jona, drie dagen in dood is, blijkt hij verrezen te zijn. Dood of angst, waar is uw engel, zegt Paulus.

Een recent voorbeeld. Iemand die dit heeft laten zien, is Kinga Bán. Zij was tot voor kort de zangeres van Sela, een christelijke band. Ze moest opgeven omdat ze kanker had. Het bleek, zoals zo vaak, een kansloze strijd. Artsen konden niks meer voor haar doen. Deze week stierf ze, 37 jaar. Net als Jona heeft zij de diepste wanhoop en afgrond gekend, ze heeft haar man en kinderen moeten loslaten en tegelijk was ze een Hebreëër, iemand die van die andere zijde weet en daardoor gedragen wordt, opgetild uit de benauwdheid. Ze heeft het lied *Ik zal er zijn*, dat ze zo prachtig zong, tot het laatst, zelf ervaren. Ze werd gedragen door die belofde 'Ik zal er zijn...' Hield ze zichzelf niet voor de gek? klinkt het in mijn hoofd. Verdooft ze zo niet het drama? Is het loslaten van je man en kinderen gewoon niet onverdraaglijk en onverteerbaar?

In Jona, en in Kinga, en in ons, is intussen de dimensie van de duif, die weet van *Ik zal er zijn*, die in het verborgene in beeldspraak haar en ons de hand reikt, optilt en troost, kracht van boven geeft, draagt. De God van Jona, Kinga en ons is die van de redding, van het behouden van wat verloren dreigt te gaan, van erbarmen en vergeven, van zegen, voorbij winnen en verliezen, tot op het droge.

Amen